

ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ ОПІЛЛЯ (В МЕЖАХ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Земля є цінним природним ресурсом з незмінним місцем розташування, який є необхідною умовою існування людського суспільства та незамінним засобом задоволення його різноманітних потреб: економічних, соціально-побутових, естетичних. Земля може бути територіальним базисом для галузей промисловості, транспорту, а може бути ресурсом для сільськогосподарського та лісового господарства.

Методичні засади дослідження земельних ресурсів розроблені у працях А.Третьяка, Ф. Кіпчача, Д. Добряка. Роботи П. Сухого присвячені вивченню агропромислового комплексу Західноукраїнського регіону. В межах Тернопільської області проблемами раціонального використання земельних ресурсів займалися Б.Заблоцький, Б. Гавришок. Цікавою є робота З. Герасимів, присвячена геоекологічним дослідженням території Опілля.

Актуальність нашого дослідження полягає в тому, що структура земельного фонду регіону Опілля є недостатньо вивченою, тому потребує подальшого дослідження. Земля визначає темпи розвитку і рівень ефективності сільськогосподарського виробництва і не може бути замінена ніякими іншими засобами виробництва, тому раціональне використання земельних ресурсів не втрачатиме актуальності ніколи.

Метою моєї статті є виявлення особливостей структури земельних ресурсів адміністративних районів в межах східної частини Опілля у порівнянні із Тернопільською областю.

Поняття земельних ресурсів має вужче значення ніж земельний фонд. Згідно Закону України «Про охорону земель», земельні ресурси – це сукупний природний ресурс поверхні суші як просторового базису розселення і господарської діяльності, основний засіб виробництва у сільському та лісовому господарстві [4]. Багатовікова практика говорить про те, що головними джерелами процвітання будь-якої держави є її земельні ресурси. Таким чином, ефективне їх використання становить основу для продовольчої безпеки країни.

Відповідно до сучасного фізико-географічного районування України, Опіллям називають горбогірно-лісисту територію розташовану між ріками Золота Липа і Зубр [1]. Розміщена в межах Волино-Подільської плити. Це найбільш піднята і розчленована територія Тернопільської області, яка обумовлює деяку подібність Опілля з передгірськими районами [2]. Саме східна частина цього регіону є найбільш розчленованою і займає території Бережанського, Підгаєцького та Монастириського районів, що стали об'єктами нашого дослідження.

На основі аналізу статистичної звітності (форма 6-зем) нами виявлено низку особливостей у структурі земельних ресурсів Опілля. Станом на 01.01.2016 р. загальна площа земель в межах трьох адміністративних районів Опілля становить 171566 га (12,4% області), з них 111403,2 га (64,9% регіону Опілля) займають землі сільськогосподарського призначення та 47157,11 га (27,4% регіону Опілля) – лісовкриті площі [3].

Як бачимо із рис. 1, найбільшу площу в структурі земельних ресурсів Опілля займає рілля, 78663,56 га (45,8% досліджуваної території), яка використовується для посіву сільськогосподарських культур і підлягає з цією метою регулярній обробці. В середньому по Тернопільській області цей показник є значно більший (в 1,3 рази) і становить 62,1% (рис. 2). Це свідчить про те, що горбогірний рельєф сприяє меншому освоєнню сільськогосподарських земель, оранка деяких ділянок фізично не можлива.

Площа пасовищ, які слугують природною кормовою базою для тваринництва в регіоні Опілля становить 23726,13 га (13,8%). Це є досить високий показник: по області він становить 9,6%, а це в 1,5 рази менше. Варто зазначити, що серед всіх районів Тернопільської області, саме в Монастириському (18,1%) та Бережанському

(13,4%) районах частка пасовищ є найбільшою. Сконцентровані вони переважно на схилах долин річок, в заплавах, в балках.

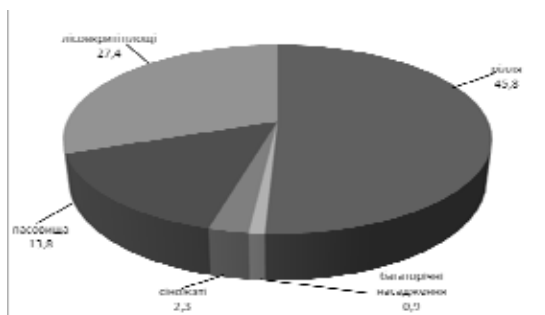

Рис. 1. Структура земельних ресурсів Опілля в межах Тернопільської області

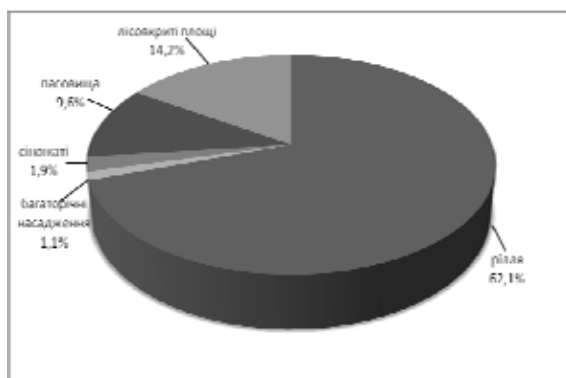

Рис. 2. Структура земельних ресурсів Тернопільської області

Площа сіножатей на території Опілля становить 3993,74 га (2,3%). Їх частка в регіоні є дещо вищою, порівняно з іншими районами області (середній показник 1,9%). Найвища залужненість (3,5%) території спостерігається в межах Бережанського Опілля, територія якого найбільш розчленована.

Перевагами великих площ пасовищ та сіножатей є в регіоні є відносна екологічна стійкість цих угідь. Під багаторічними травами поліпшуються фізичні властивості ґрунту, суттєво знижуються показники поверхневого змиву. Останнє особливо важливо в умовах сильно розчленованого рельєфу. Проте, випас худоби безпосередньо впливає на рослини (пошкодження пагонів і кореневої системи), на ґрунти (зміна водного режиму, ущільнення), на надходження поживних речовин, на поширення насіння, на зміну сукупної фітомаси і її видового складу [1].

Найменшу частку в структурі сільськогосподарських угідь регіону (менше 0,9%) займають багаторічні насадження, переважно садами. Садівництво є давньою галуззю господарської діяльності цього регіону і сьогодні переважна їх більшість росте в приватних господарствах, вони невеликі за площею але характеризуються досить високою врожайністю. В регіоні культивуються переважно яблуна, груша і слива. У Монастирському районі розвивають проект виноградарства та автентичної кухні, який представив співвласник компанії "Швейків ТМ" Андрій Закревський. В основі проекту – створення територій відпочинку, поєднаних із виноградниками та плантаціями плодово-ягідних культур.

У структурі сільськогосподарських угідь найбільшу цінність мають рілля і багаторічні насадження. Підвищенням їх частки свідчить про інтенсифікацію ведення господарства з одного боку та про негативні екологічні тенденції з іншого.

Як вже зазначалося на початку, територія Опілля характеризується великою лісистістю на рівні 27,4%. Це є позитивним явищем, адже лісистість території забезпечує екологічну рівновагу агроландшафту. У Тернопільській області середній показник лісистості майже вдвічі менший і становить 14,2%. Проте, територія Опілля характеризується нерівномірним розподілом лісовкритих площ. Найбільші площі лісів (47,9% всіх лісо вкритих площ) зосереджені в межах Бережанського району, а найменші (20,8%) - Підгаєцького. Причини такої нерівномірності:

неспіврозмірність площ згаданих районів, а також природна неоднорідність Підгаєцького району. Східна його частина в історичному минулому була рівнинною степовою територією і тепер характеризується значною розораністю Ліси дослідженої території переважно розміщені в зоні діяльності Бережанського (б лісництв) та частково Бучацького лісгоспу.

В результаті проведених досліджень ми встановили, що структура земельних ресурсів східної частини Опілля є своєрідною і суттєво відрізняється від середньообласних характеристик. Причиною цього стали фізико-географічні передумови. Провідним видом землекористування на цій території є сільськогосподарське, проте у структурі сільськогосподарських угідь спостерігається підвищена частка сіножатей і пасовищ. Розораність території Опілля нижча, ніж інших територій області. Регіон дослідження характеризується значною лісистістю (27,4 %), що майже вдвічі перевищує середні показники в області. Структура земельних ресурсів Опілля характеризується відносною екологічною збалансованістю. Основні напрямки її вдосконалення зводяться до подальшого скорочення площ ріллі і переведення її у багаторічні насадження, а при можливості заліснення.

Джерела інформації:

1. Герасимів З.М. Оптимізація землекористування східної частини Опілля (в межах Тернопільської області): Монографія. – Тернопіль: Воля, 2009. – 144.
2. Дем'янчук П. Західно-Подільське горбогір'я як географічний екотон : Монографія /П.Дем'янчук, Й.Свинко. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2011. – 207с.
3. Звіт про наявність земель та розподіл їх по землекористувачах, власниках землі та угіддях Тернопільської області (станом на 01.01.2016). -Тернопіль, 2013, 16 с.
4. Про охорону земель – Закон України від 19 червня 2003 р. з наст. змінами і допов.[Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/962-15>

*Карпець А. студентка 1 курсу мГ-1групи
наук. керівник – М. В. Питуляк, к. г. н., доц.*

ОСОБЛИВОСТІ РЕКРЕАЦІЙНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ У ЗБАРАЗЬКОМУ РАЙОНІ

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ – вивчити і охарактеризувати окремі види природних ресурсів Збаразького району, які є основою рекреаційного природокористування.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ. У компонентній структурі природно-ресурсного потенціалу Збаразького району 7,5% припадає на природно-рекреаційний потенціал. Це є найвищий показник серед усіх адміністративних районів Тернопільської області [2].

Для рекреаційного природокористування важливе значення має рельєф. Він впливає на просторову диференціацію кліматичних, біотичних, та інших ресурсів. Рельєф району переважно рівнинний, знаходиться в межах Авратинської височини, в південній частині району простягається Товтрове пасмо.

Протяжність Медоборів в межах району перевищує 40 км. Ширина пасма – 2 км, а в околицях Збаража досягає 12-15 км і висоти 432 м (Зубова гора).

У морфології Товтровою пасма виразно виділяється головна гряда на бічні гряди і горби, віддалені від неї на відстань до декількох кілометрів.

Ширина головного хребта невелика – 500-600 м. Відносна висота 40-60 м, а над річковими долинами, що глибоко врізаються в хребет, він підноситься на 100 – 150 м, утворюючи мальовничі ущелини і обриви. Такі ділянки біля сіл Оприлівці і Старого Збаража носять назву “Подільська Швейцарія” [1].

Особливості рельєфу Тернопільщини і Збаразького району зокрема в основному є сприятливими для різноманітних видів рекреації і туризму. Істотне розчленування території річковими долинами в комплексі з товтровими горбами і хвилястими межиріччями надає рельєфу виразності, мальовничості і привабливості.

РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНІ КЛІМАТИЧНІ РЕСУРСИ – ЦЕ ПЕРШ ЗА ВСЕ КОМФОРТНІ ПОГОДНІ УМОВИ, ТРИВАЛІСТЬ СОНЯЧНОГО СЯННЯ І ВЕЛИЧИНА УЛЬТРАФІОЛЕТОВОЇ РАДІАЦІЇ ТОЩО, ЩО В СУКУПНОСТІ СПРИЯЄ ПРОВЕДЕННЮ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.

ТЕРМІЧНИЙ РЕЖИМ РАЙОНУ ХАРАКТЕРИЗУЄТЬСЯ КОНТИНЕНТАЛЬНИМ ТИПОМ РІЧНОГО ХОДУ ТЕМПЕРАТУРИ ПОВІТРЯ. СЕРЕДНЯ ТЕМПЕРАТУРА НАЙТЕПІЛІШОГО МІСЯЦЯ (ЛИПНЯ) СТАНОВИТЬ 17,4...18,4°C, А НАЙХОЛОДНІШОГО (СІЧНЯ) – 4,5... -5,5 °C.

АМПЛІТУДА РІЧНИХ КОЛИВАНЬ ТЕМПЕРАТУРИ ЗМІНЮЄТЬСЯ У МЕЖАХ 23...24 °C, ЩО СВДЧИТЬ ПРО ПОМІРНУ КОНТИНЕНТАЛЬНІСТЬ РАЙОНУ [3].

СЕРЕДНІ БАГАТОРІЧНІ ПОКАЗНИКИ ДАЮТЬ МОЖЛИВІСТЬ ОЦНТИТИ ЗИМОВИЙ СЕЗОН ДЛЯ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СУБКОМФОРТНИЙ В ЦІЛОМУ, ХОЧА СЕРЕДНІ ТЕМПЕРАТУРНІ УМОВИ Є КОМФОРТНИМИ І ДЛЯ НАЙХОЛОДНІШОГО МІСЯЦЯ. НАЙБІЛЬШИЙ СНІГОВИЙ ПОКРИВ СПОСТЕРІГАЄТЬСЯ В СІЧНІ, ЛЮТОМУ І ПЕРШІЙ ДЕКАДІ БЕРЕЗНЯ.

ТАКИМ ЧИНОМ, ЦЕНТР І СХІД ОБЛАСТІ ВІДРІЗНЯЮТЬСЯ НАЙБІЛЬШОЮ КОМФОРТНІСТЮ ЗИМОВОГО СЕЗОНУ ДЛЯ ВІДПОЧИНКУ НЕ ТІЛЬКИ ЗА ТЕМПЕРАТУРОЮ ПОВІТРЯ, АЛЕ Й НАЙМЕНШОЮ КІЛЬКІСТЮ ДНІВ З СИЛЬНИМ ВІТРОМ (БІЛЬШ 15 м/с) І БІЛЬШ СПРИЯТЛИВИМИ ХАРАКТЕРИСТИКАМИ СНІГОВОГО ПОКРИВУ [3].

ВОДНІ РЕКРЕАЦІЙНІ РЕСУРСИ РАЙОНУ Є ПРИДАТНИМИ ДЛЯ ВІДПОЧИНКУ НАСЕЛЕННЯ НА ВСІЙ СВОЇЙ ПРОТЯЖНОСТІ АБО ЧАСТКОВО. ПЛЯЖНО-КУПАЛЬНИЙ ВІДПОЧИНОК, РИБАЛКА, ВОДНИЙ ТУРИЗМ, ВЕСЛУВАННЯ КОРИСТУЮТЬСЯ У НАСЕЛЕННЯ НАЙБІЛЬШОЮ ПОПУЛЯРНІСТЮ.

ДЛЯ РІЗНИХ ВИДІВ ВОДНОЇ РЕКРЕАЦІЇ НА ТЕРИТОРІЇ РАЙОНУ МОЖНА ВИКОРИСТОВУВАТИ РІЧКИ ГОРИНЬ ТА ГНІЗНУ.

НА ОКРЕМИХ ДІЛЯНКАХ РІЧОК ЗБЕРАЗЖИНИ НАСИПАНІ ШТУЧНІ ГРЕБЛІ І ОБЛАШТОВАНІ СТАВКИ – ЗБЕРАЗЬКИЙ, БАЗАРИНЕЦЬКИЙ ТА ІНШІ. ЗБЕРАЗЬКИЙ СТАВ Є ОБ'ЄКТОМ ВІДПОЧИНКУ ДЛЯ МЕШКАНЦІВ МІСТА І РАЙОНУ. ВИШНІВЕЦЬКИЙ СТАВ ОБМЕЖЕНО ПРИДАТНИЙ ДЛЯ ЗАНЯТЬ ВОДНОЮ РЕКРЕАЦІЄЮ ВНАСЛІДОК ЗАРОСТАННЯ ОСОКОЮ.

ЛІСОВІ РЕКРЕАЦІЙНІ РЕСУРСИ ЗБЕРАЗЖИНИ. ВАЖЛИВИМ ФАКТОРОМ, ЩО ОБУМОВЛЮЄ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧІ ФУНКЦІЇ ЛІСІВ, Є ЇХ ФІТОНЦИДНІСТЬ. ПЛОЩА ХВОЙНИХ ЛІСІВ НА ЗБЕРАЗЖИНИ СТАНОВИТЬ 259,1 ГА, НАЙБІЛЬШУ ПЛОЩУ ЗАЙМАЮТЬ В СТРУКТУРІ ХВОЙНИХ ЛІСІВ СОСНА – 103,6 ГА ТА ЯЛИНА – 93,6 ГА.

РЕКРЕАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В ЛІСАХ МОЖНА ПОДІЛИТИ НА ОРГАНІЗОВАНУ, ЩО БАЗУЄТЬСЯ ПЕРЕВАЖНО НА СТАЦІОНАРНИХ ОБ'ЄКТАХ, І НЕОРГАНІЗОВАНУ.

ЛІСИ ЗБЕРАЗЖИНИ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ ОЗДОРОВЧОЇ, ЛІКУВАЛЬНОЇ, ПІЗНАВАЛЬНОЇ ТА ІНШИХ ВИДІВ РЕКРЕАЦІЇ. В ЛІСОВИХ МАСИВАХ Є ДОСТАТНЯ КІЛЬКІСТЬ ГРИБІВ, ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ РЕКРЕАНТАМИ.

ЛАНДШАФТНІ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ ЗБЕРАЗЬКОГО РАЙОНУ ВІДНОСЯТЬ ДО ЧИСЛА НАЙВАЖЛИВІШИХ ПРИРОДНИХ ЧИННИКІВ, ЯКІ ВИЗНАЧАЮТЬ РЕКРЕАЦІЙНУ ЦІННІСТЬ ПРИРОДНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИХ І ПРИРОДНО-АКВАЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ.

ЗАХОПЛАЄ ВІДПОЧИВАЮЧИХ В ТОМУ ЧИ ІНШОМУ ЛАНДШАФТІ ЙОГО ЕСТЕТИЧНА ЦІННІСТЬ, НАЯВНІСТЬ ЕКЗОТИЧНИХ ОБ'ЄКТІВ (ВОДОСПАДІВ, СКЕЛЬ, РЕЛІКТОВИХ РОСЛИН, РІДКІСНИХ ВИДІВ ТВАРИН І Т. П.).

НАЙВАЖЛИВІШЕ ЗНАЧЕННЯ У ПРИВАБЛИВОСТІ ЛАНДШАФТУ, ЙОГО ЕСТЕТИЧНІЙ ЦІННОСТІ МАС РІЗНОМАНІТТЯ ПЕЙЗАЖУ. СУТТЄВУ РОЛЬ У ЦЬОМУ ВІДІГРАЮТЬ ПРИРОДНІ КОМПЛЕКСИ (ЛІНІЯ ГОРИЗОНТУ, НАЯВНІСТЬ МІСЦЬ, З ЯКИХ ВІДКРИВАЮТЬСЯ ЗОВНІШНІ ПО ВІДНОШЕННЮ ДО ДАНОГО ЛАНДШАФТУ ПЕЙЗАЖІ, РІЗНОМАНІТТЯ РОСЛИННОСТІ, ЯРУСНІСТЬ ДЕРЕВОСТОЇВ І Т. П.).

ЛАНДШАФТНІ КОМПЛЕКСИ РАЙОНУ ВІДНОСЯТЬСЯ ДО ТРЬОХ ЛАНДШАФТІВ – ТОВТРОВОГО ПАСМА, АВРАТИНСЬКОЇ ВИСОЧИНИ ТА ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ПЛАТО.

ЛАНДШАФТ ТОВТРОВОГО ПАСМА ЗАЙМАЄ БЛИЗЬКО 1/3 ТЕРИТОРІЇ РАЙОНУ. ТОВТРИ – ЦЕ РИФОВІ УТВОРЕННЯ СЕРЕДНЬОМІОЦЕНОВОГО МОРЯ, ПОХОВАНІ КІНЦІ ТРЕТИННОГО ПЕРІОДУ ПІД ТОВЩЕЮ ДЕЛЬТОВИХ ВІДКЛАДІВ ПОДІЛЬСЬКИХ РІК, А В ЧЕТВЕРТИННОМУ ПЕРІОДІ ВІДКОПАНІ ВОДНОЮ ЕРОЗІЄЮ. ГОЛІ ВАПНЯКОВІ ГОРБИ РУЙНУВАЛИСЬ, ПРОДУКТИ РУЙНУВАННЯ ЗБИРАЛИСЬ В ПОНИЖЕННЯХ І УТВОРЮВАЛИ ДРІБНОЗЕМ, НА ЯКОМУ СФОРМУВАЛИСЯ ҐРУНТИ.

В МИНУЛОМУ ЛІСИ МЕДОБОРІВ ПО-ХИЖАЦЬКИ ВИРУБУВАЛИСЬ, ЩО ПРИЗВЕЛО ДО ОБЕЗЛІСЕННЯ ГОРБІВ, УТВОРЕННЯ МАЛОЦІННИХ ГРАБОВО-БЕРЕЗОВИХ ЧАГАРНИКІВ. НА БЕЗЛІСНИХ ГОРБАХ ТОВТРИ ПОШИРЕНА ПРИГНІЧЕНА СТЕПОВА РОСЛИННІСТЬ, ЯКА НА ПІВДЕННО-ЗАХІДНИХ СХИЛАХ ШВИДКО ВИГОРАЄ.

В межах таких урочищ часто спостерігаються виходи материнських порід. Товтри не є вододілом і в межах Збараського району в кількох місцях прорізуються річковими долинами. Ріки Гнізна, Гнила Гнізна, Гніздечна в місцях прориву Товтр мають вузьку, всього кілька кілометрів заплаву, круті прирічкові схили. На міжтовтрових пониженнях заплави значно розширюються. Урочища, що входять до складу міжтовтрових понижень, розорюються.

Північно-східні схили Товтр пологі і непомітно переходять в ландшафт Авратинської височини.

Авратинська височина займає всю центральну і північну частину району (2/3 території), по ній проходить вододіл рік басейнів Дніпра і Прип'яті. Тут беруть початок ріки Гнізна, Горинь та їх притоки.

Абсолютні висоти досягають 350 – 360 м. Височина дещо понижується на північний і південний схід і південь [1].

Найбільшу частину ландшафту займає місцевість слабохвилястих поверхонь височини з чорноземами глибокими та сірими лісовими ґрунтами. Місцевість майже повністю розорана. Невеликі ділянки лісів є біля сіл Колодно, Коханівка, Вишнівець, Нижні Луб'янки. В лісах переважає дуб звичайний, граб, липа, ясен, клен, осика, береза. В підліску ліщина, малина, горобина, шипшина. Травостій складає тонконіг дібровний, копитняк європейський, вероніка дібровна, фіалка лісова, конвалія, звіробій звичайний.

Характерною особливістю ландшафту є його сильна розчленованість ерозійними формами рельєфу. На північному сході знаходиться місцевість повністю розчленована розгалуженими ярами, яку в народі називають "розвалинами".

Долини річок і ярково-балкова сітка глибоко врізані в поверхню. Відносні висоти вододілів до днищ балок досягають 50 м.

Авратинська височина є основною землеробською частиною району [2].

Тернопільське плато займає незначну смугу в південно-західній частині району.

Основними типами місцевостей в межах Збараського району є такі:

- хвилясті рівнини з переважним поширенням опідзолених чорноземів;
- місцевості заплав, переважно лучних.

До ландшафту Товтровою пасма відносяться такі місцевості:

- місцевість товтрових горбів;
- місцевість міжтовтрових понижень, виповнених лесовидними суглинками;
- місцевість річкових долин.

Найбільш сприятливими для рекреації і туризму є ландшафти Товтрової гряди.

У районі є 35 об'єктів і територій природо заповідного фонду та об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею 4519,5650 га. Серед них:

- 1 ПАРК-ПАМ'ЯТКА САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОГО ЗНАЧЕННЯ ПЛОЩЕЮ 8,0 ГА (ВИШНІВЕЦЬКИЙ)
- 11 ЗАКАЗНИКІВ МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ ЗАГАЛЬНОЮ ПЛОЩЕЮ 4426,0 ГА:
- 2 ЛАНДШАФТНІ ЗАКАЗНИКИ ЗАГАЛЬНОЮ ПЛОЩЕЮ 58,0 ГА (КИДАНЕЦЬКІ СКЕЛІ, КАПУСТИНСЬКЕ БОЛОТО),
- 5 БОТАНІЧНИХ ЗАКАЗНИКІВ ЗАГАЛЬНОЮ ПЛОЩЕЮ 170,5 ГА,
- 1 ГІДРОЛОГІЧНИЙ ЗАКАЗНИК ЗАГАЛЬНОЮ ПЛОЩЕЮ 30,0 ГА,
- 2 ЗАГАЛЬНОЗООЛОГІЧНІ ЗАКАЗНИКИ ЗАГАЛЬНОЮ ПЛОЩЕЮ 4156,0 ГА,
- 23 ПАМ'ЯТКИ ПРИРОДИ МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ ЗАГАЛЬНОЮ ПЛОЩЕЮ 85,57 ГА:
- 7 ГЕОЛОГІЧНИХ ПАМ'ЯТОК ПРИРОДИ ЗАГАЛЬНОЮ ПЛОЩЕЮ 42,1 ГА,
- 1 ГІДРОЛОГІЧНА ПАМ'ЯТКА ПРИРОДИ ЗАГАЛЬНОЮ ПЛОЩЕЮ 4,70 ГА,
- 12 БОТАНІЧНИХ ПАМ'ЯТОК ПРИРОДИ ЗАГАЛЬНОЮ ПЛОЩЕЮ 32,07 ГА [4].

ЦІ ОБ'ЄКТИ СПРИЯЮТЬ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ, ОЗДОРОВЧОЇ, СПОРТИВНОЇ РЕКРЕАЦІЇ ТА ІНШЕ.

Висновок. РЕКРЕАЦІЙНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В ЗБАРАЗЬКОМУ РАЙОНІ ХАРАКТЕРИЗУЄТЬСЯ РІЗНОМАНІТНИМИ ВИДАМИ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ЯКІ РОЗВИВАЮТЬСЯ НА ОСНОВІ БАГАТИХ ПРИРОДНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ.

ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ:

1. Свинко Й. Нарис про природу Тернопільської області : геологічне минуле, сучасний стан / Й. Свинко. - Т. : Навч. книга - Богдан. - 2007. - 191 с.
2. Руденко В.П. ГЕОГРАФІЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ України. - У 3-х част.: підручник. / В.П.Руденко – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2010. -552 с.
3. Царик А. П. ПРИРОДНІ РЕКРЕАЦІЙНІ РЕСУРСИ: МЕТОДИ ОЦІНКИ Й АНАЛІЗУ (НА ПРИКЛАДІ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ). /А.П.Царик, Г.В.Чернюк. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2001 – 188 с.
4. РЕЄСТР ПРИРОДО ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ЗБАРАЗЬКОГО РАЙОНУ.[ЕЛЕКТРОННИЙ РЕСУРС]. – РЕЖИМ ДОСТУПУ [HTTP://ECOTERNOPL.GOV.UA/IMAGES/ZBARAJ.PDF](http://ecoternopil.gov.ua/images/zbaraj.pdf)

Козак А., магістрант 1 року навчання
наук. керівник – Дем'янчук П.М., к.г.н., доц.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПАРКОВИХ АНСАМБЛІВ (на основі аналізу літературних джерел)

Актуальність теми. Для сучасного суспільства непересічне значення мають природно-естетичні багатства, які оточують людину. Парки і дендропарки є не лише територіями відпочинку і прогулянок, але й свого роду творами мистецтва, емоційний вплив яких може навіть перевершувати враження від живопису, музики чи поезії. Відвідувачі природи – не просто спостерігачі і слухачі, вони стають частиною гармонійного цілого, створеного прекрасним пейзажем, шелестом лісу, співом птахів, ароматом квітів, пластикою землі, скульптурою і архітектурою.

Об'єктом дослідження обрано дендропарки та парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, які об'єднано в даній публікації поняттям «паркові ансамблі».

Виклад основного матеріалу.

Сади і парки є об'єктами детального вивчення різних наук і наукових напрямів, а саме: історії, садово-паркового мистецтва, дендрології, ландшафтного дизайну й архітектури. Їм присвятили свої роботи відомі вітчизняні і зарубіжні вчені, які працюють в галузі ботаніки (О. Корчемний, 1998; А. Литвиненко, 1972; О. Липа, 1952; В. Черняк, 2004 та ін.), ландшафтного дизайну, архітектури та зеленого будівництва (А. Жирнов, 2001; А. Залеська, 1964; А. Павленко, 2005 та ін.), історії і культурології (В. Білоус, 1990; І. Косенко, 2003; В. Курбатов, 2008 та ін.). В них розкриваються ландшафтно-типологічні та архітектурно-художні основи садово-паркового мистецтва, формування садово-паркових композицій, висвітлюється соціально-екологічна роль садів і парків. В антропогенному

Визначення основних понять. Поняття «парковий ансамбль» нове і мало розроблене. Воно включає в себе два слова – «парк» і «ансамбль», які в поєднанні становлять єдине ціле поняття.

У тлумачних словниках «парк» – це територія з природними або штучними насадженнями, алеями, водоймищами, архітектурними спорудами, скульптурними прикрасами, призначена для відпочинку [9, с. 121]; великий сад або гай для прогулянок з алеями, квітниками, а також, звичайно, з обладнанням для відпочинку і розваг [17, с. 70]; чистий гай з доріжками, переважно для прогулянок, а іноді для утримання диких звірів, зазвичай обгороджений [7, с. 127]; великий сад або насаджений гай з алеями, квітниками [14, с. 260; 16, с. 89]. А у літературі з ландшафтною архітектурою парк – це крупний об'єкт ландшафтною архітектури, який має значну площу, інженерне обладнання, впорядкований і озеленений переважно декоративними породами [12, с. 57]; велика (зазвичай понад 10 – 15 га) озеленена територія, впорядкована і художньо оформлена для відпочинку під відкритим небом [4, с. 36]; великий масив насаджень, що являє територію, на якій елементи ландшафту, споруди, будівлі організовані в певну об'ємно-просторову систему [3, с. 119]; земельна ділянка з природною або спеціально висадженою рослинністю, з дорогами, алеями, водоймами, призначеними для прогулянок, відпочинку, ігор [11, с. 65].

Таким чином, поняття «сад» і «парк» утворюють синонімічний ряд. Така подібність цих термінів пов'язана з тим, що обидва вони використовувалися в садово-парковому мистецтві в різні історичні періоди для означення територій, які вирізнялися особливою красою і були призначені для демонстрування багатства й розкоші свого власника або для створення асоціативного настрою. Слово «сад» – це